

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Υπεύθυνη ομάδας Αρχαίων Ελληνικών: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ
Επιμέλεια διαγωνίσματος: ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΗΓΟΥΝΑΚΗΣ - ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΤΡΟΚΟΗΣ

A1. α)

1. Λάθος («τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον»).
2. Σωστό («Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν »).
3. Σωστό («πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο »).

β)

1. Η αντωνυμία «**αὐτοῖς**» αναφέρεται στη λέξη «γένος/γένη», δηλαδή στα ζώα.
2. Η αντωνυμία «**τούτων**» αναφέρεται στο ονομαστικό σύνολο «ἄλλων ζώων», δηλαδή στα σαρκοφάγα ζώα.

B1.

Μετά τη δημιουργία των θνητῶν ὄντων ἀπὸ τοὺς θεοὺς ὁ Ἐπιμηθεὺς ἀνέλαβε νὰ μοιράσει ἐφόδια στὰ ζῶα καὶ στὸν ἄνθρωπο καὶ ὁ Προμηθεὺς νὰ κάνει τὴν τελικὴ ἐπιθεώρηση. Ὅσον ἀφορᾷ, λοιπὸν, τὰ ζῶα ἡ μοιρασιά που ἔκανε ὁ Ἐπιμηθεὺς ἦταν σοφὴ, ἀφοῦ πέτυχε τὴν ἀντισταθμιστικὴ καὶ ἰσορροπὴ κατανομὴ ἐφοδίων γιὰ τὴ διαίωσις ὅλων τῶν εἰδῶν. Ὁ Ἐπιμηθεὺς ἦταν σὲ θέση νὰ ἐπινοήσῃ, ὄχι ὅμως καὶ νὰ προνοήσῃ. Ἡ ἐπινοήσις ὡς πράξις τοῦ νοῦ ἐπέτρεψε στὸν Ἐπιμηθεὺς νὰ μοιράσει ἐφόδια καὶ νὰ ἐξισορροπήσῃ ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στὰ ζωικὰ εἶδη. Ἐπρόκειτο ὅμως γιὰ μονομερὴ πράξις τοῦ νοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔλειπε ἡ κατανόησις, ἀναγκαία γιὰ νὰ προκύψῃ ἡ δυνατότητα τῆς πρόνοιαις, τῆς προβλεπτικότητος. Ἐτσι ἡ ἐπινοητικότης τοῦ Ἐπιμηθεὺς σὲ σχέση με τὸ ζωικὸ βασίλειο ἀκολουθεῖ τὸ νόμο τῆς ἀναπλήρωσις γιὰ νὰ διατηρηθεῖ ἡ ἰσορροπία τοῦ οἰκοσυστήματος.

Ἀρχικὰ παρέχει μέσα προφύλαξις ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς (τὰ ἄλλα ζῶα): «*Νέμων δὲ ... ἀῖστωθείη*». Γιὰ νὰ προφυλάξῃ τὰ ζῶα ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, κατένειμε με τρόπο σύμμετρο καὶ ἀντισταθμιστικὸ τὶς ιδιότητες, δίνοντας σὲ ἄλλα σωματικὴ δύναμη, σὲ

άλλα, που ήταν αδύναμα, ταχύτητα, σε άλλα όπλα, όπως νύχια, δόντια, κέρατα, οπλές, σε άλλα μικρό σώμα, και ως όπλα για να αντιμετωπίζουν τους κινδύνους, φτερά ή υπόγεια κατοικία, σε άλλα μεγάλο σώμα, και ως όπλο για να αντιμετωπίζουν τους κινδύνους, το ίδιο το μέγεθός τους.

Έπειτα προσφέρει μέσα προστασίας από τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες: «ἐπειδὴ αὐτοῖς ... καὶ ἀναίμοις». Για να προφυλάξει τα ζώα από την εναλλαγή των εποχών και τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες, που προέρχονται από τον Δία, εξόπλισε βιολογικά τα ζώα με κατάλληλα και φυσικά εφόδια, δίνοντας σε άλλα πλούσιο τρίχωμα, σε άλλα χοντρό δέρμα, σε άλλα χοντρό δέρμα και χωρίς αίμα (πχ. φολίδες, λέπια).

Στη συνέχεια φροντίζει για την εξασφάλιση τροφής: «Τὸν τε ἔθεν ... ἄλλων βορὰν». Φρόντισε να δώσει διαφορετικά είδη τροφής σε κάθε ζωικό είδος, για να μην εξαντληθούν συγκεκριμένα είδη διατροφής. Έτσι, έδωσε στα φυτοφάγα ζώα τη δυνατότητα να τρώνε χόρτα, καρπούς δέντρων ή ρίζες, ενώ στα σαρκοφάγα ζώα να τρώνε τις σάρκες άλλων ζώων.

Τέλος, εξισορροπεί τις αντίρροπες δυνάμεις στη φύση με σκοπό τη διαίωνιση των ειδών: «καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν ... τῷ γένει πορίζων.» Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ισορροπία στη φύση και η διαίωνιση όλων των ειδών, έδωσε ολιγογονία, δηλαδή μικρή γονιμότητα, στα σαρκοφάγα ζώα, και πολυγονία, δηλαδή μεγάλη γονιμότητα, σε όσα γίνονται βορά άλλων ζώων.

B2.

διαταγή: προσέταξαν

πειθαρχία: πείσας

δόση: διδούς

κατάληψη: εὐλάβειαν

διεφθαρμένος: ἀλληλοφθοριῶν

B3.

1. Λάθος.
2. Λάθος.
3. Λάθος.
4. Σωστό.
5. Σωστό.

B4. [Στην ενδεικτική απάντηση έχουν δοθεί περισσότερες από δύο ομοιότητες,

παρόλο που ζητούνται μόνο δύο στην εκφώνηση.]

Στον κοσμογονικό του μύθο ο Πρωταγόρας παρουσιάζει τη γένεση του κόσμου ως θεϊκή δημιουργία. Τα θνητά όντα γεννιούνται από κοσμογονικά στοιχεία, από τα οποία τα σπουδαιότερα είναι το χώμα και η φωτιά. Η άποψη αυτή φαίνεται να ακολουθεί την κοσμογονική θεωρία του Παρμενίδη. Στη συνέχεια, όμως, με τη φράση «τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆ κεράννυται» η άποψή του εμπλουτίζεται και από τη θεωρία του Εμπεδοκλή, σύμφωνα με τον οποίο τα έμβια όντα προήλθαν από τη σύνθεση της φωτιάς, του χώματος, του νερού και του αέρα. Ήταν διαδεδομένη στην αρχαιότητα η θεωρία για τα τέσσερα στοιχεία (γῆ, πῦρ, ἀήρ, ὕδωρ) από την ανάμειξη των οποίων απαρτίζονται και μετασχηματίζονται όλα τα υλικά πράγματα. Αντίστοιχη άποψη διαπιστώνουμε και στο παράλληλο κείμενο, στο οποίο οι Στωικοί φιλόσοφοι δέχονται ως πρώτη ύλη τα τέσσερα στοιχεία («*Ἡ οὐσία των ζῶων, ὅπως και ὅλων των ὄντων, δημιουργήθηκε από τη μίξη των τεσσάρων στοιχείων πυρός, αέρα, νερού, γης, που διατρέχεται όμως από τον θείο λόγο*»).

Επιπρόσθετα, στο διδαγμένο κείμενο φαίνεται ότι οι θεοί και τα θνητά όντα κινούνται στον χρόνο και μάλιστα προηγούνται χρονικά οι θεοί και ακολουθούν τα θνητά γένη ως δημιουργήματά τους, υπακούοντας στην ειμαρμένη, στη μοίρα, που είναι δύναμη αναπότρεπτη και ισχυρότερη ακόμη και από τους θεούς. Η ειμαρμένη γίνεται ο ρυθμιστής του χρόνου δημιουργίας των θεών και των θνητών πλασμάτων. Αντίστοιχα, στο παράλληλο κείμενο γίνεται αναφορά στην «ειμαρμένη» («*σύμφωνα δηλαδή με τη θέληση της ειμαρμένης, που εφοδίασε με αισθήσεις και ορμές τα ζῶα*») ως βασικό παράγοντα για την εξέλιξη των όντων στο οικοσύστημα.

Στον μύθο του Πρωταγόρα γίνεται, επίσης, αναφορά στην ποικιλία του ζωικού βασιλείου και στις διαφορετικές δυνάμεις κάθε ζώου («*ἰσχὺν ἄνευ τάχους... τοὺς δ' ἄσθενεστεροὺς τάχει ἐκόσμει ... πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ... ἃ δὲ ἤϋξε μεγέθει*»). Και στο παράλληλο κείμενο περιγράφονται κάποια από τα ζῶα που δημιουργήθηκαν και τονίζεται η συνεισφορά τους στον άνθρωπο («*Οι θεοί ως προς τα ζῶα μας έκαναν χάρη, τους ίππους ως συμπολεμιστές, τους σκύλους ως συγκνηγούς, τις παρδάλεις και τις άρκτους και τους λέοντες ως αντιπάλους για άσκηση της ανδρείας*»).

Τέλος, στο παράλληλο κείμενο επισημαίνεται η πρόνοια της φύσης για ολιγογονία και πολυγονία, προκειμένου να υπάρξει ισορροπία στην φύση και διαιώνιση των ειδών («*λαμβάνοντας πρόνοια η φύση, ώστε να μην εξαφανισθεί κανένα γένος ζώου από κάποια ασθένεια ή από το ολιγοχρόνιο της ζωής του ή εξαιτίας της βοράς από ισχυρότερα, για όλα αυτά και για αναπλήρωση της συνεχούς φθοράς ευρήκε την πολυγονία, δηλαδή τη γέννηση πολλών απογόνων*»). Και στον μύθο του Πρωταγόρα γίνεται παραπλήσια αναφορά, αλλά η πολυγονία και η ολιγογονία είναι έργο του

Επιμηθέα, για να αποτρέψει τον αφανισμό κάποιων ζώων («τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλισκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων»).

Αρα, τα δύο κείμενα συνομιλούν μεταξύ τους και παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες σχετικά με τη δημιουργία του κόσμου και των όντων.

Γ1. Την επόμενη μέρα ήρθαμε από τα χαράματα στον προκαθορισμένο τόπο και κατεβήκαμε στην πεδιάδα της Κίρρας, κι αφού καταστρέψαμε συθέμελα το λιμάνι και κάψαμε τα σπίτια, επιστρέψαμε. Αλλά ενώ εμείς κάναμε αυτά, οι Λοκροί της Αμφισσας, που κατοικούν εξήντα στάδια μακριά από τους Δελφούς, ήρθαν οπλισμένοι εναντίον μας όλοι μαζί (με όλες τους τις δυνάμεις)· και αν δεν ξεφεύγαμε με δυσκολία τρέχοντας στους Δελφούς, θα κινδυνεύαμε να αφανιστούμε (σκοτωθούμε). Την επόμενη μέρα ο Κόττυφος, ο οποίος έθετε σε ψηφοφορία τις προτάσεις, συγκαλούσε συνέλευση των Αμφικτυόνων.

Γ2. Κατά τη διάρκεια του Αμφικτυονικού συνεδρίου διατυπώθηκαν πολλές κατηγορίες εναντίον των Αμφισσέων («πολλαὶ μὲν τῶν Αμφισσέων ἐγίνοντο κατηγορίαι») και πολλοί έπαινοι για την πόλη των Αθηναίων («πολὺς δ' ἔπαινος ἦν κατὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως»). Στο τέλος της συζήτησης ψηφίστηκε να πάνε οι ιερογραμματεῖς πριν από το επόμενο συνέδριο σε προκαθορισμένο χρόνο στις Θερμοπύλες («ἤκειν τοὺς ἱερομνήμονας πρὸ τῆς ἐπιούσης πυλαίας ἐν ῥητῷ χρόνῳ εἰς Πύλας»), έχοντας πάρει απόφαση να τιμωρηθούν οι Αμφισσεῖς («ἔχοντας δόγμα καθ' ὃ τι δίκας δώσουσιν οἱ Αμφισσεῖς») για όσες αδικίες έκαναν εις βάρος του θεού, της ιερῆς γῆς και των Αμφικτυόνων («ὑπὲρ ὧν εἰς τὸν θεὸν καὶ τὴν γῆν τὴν ἱεράν καὶ τοὺς Αμφικτύονας ἐξῆμαρτον»).

Γ3α. πεπράχασι , ἐκινδυνεύσω , ποιεῖν, εἶπον, ἐξαμάρτητε

Γ3β. τῷ λιμένι , τῶν ἐκκλησιῶν , τοῖς γραμματεῦσι(ν) , σου / σοῦ , τοῦ πολλοῦ

Γ4α.

πραττόντων : γενική απόλυτη επιρρηματική χρονική μετοχή με υποκείμενο το «ἡμῶν», σε ενεστώτα, γιατί δηλώνει πράξη σύγχρονη σε σχέση με το ρήμα «ἦλθον», ως επιρρηματικός προσδιορισμός χρόνου στο ρήμα «ἦλθον»

οἱ Αμφισσεῖς : ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, παράθεση στο «οἱ Λοκροί»

εἰς Δελφούς : εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κίνησης/κατεύθυνσης σε τόπο στο ρήμα «ἐξεφύγομεν»

ἀπολέσθαι: άναρθρο τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα «έκινδυνεύσαμεν ἄν»

ύμῖν : έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα «άναγνώσεται»

Γ4β.

Υπόθεση: η δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση «εἰ μή δρόμῳ μόλις ἔξεφύγομεν εἰς Δελφούς», που εισάγεται με τον σύνδεσμο εἰ και εκφέρεται με την οριστική αορίστου β' ἔξεφύγομεν (εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου)

Απόδοση: η κύρια πρόταση «έκινδυνεύσαμεν ἄν ἀπολέσθαι» με ρήμα το έκινδυνεύσαμεν ἄν (δυνητική οριστική)

2° είδος : το μη πραγματικό

Μετατροπή σε προσδοκώμενο (3° είδος):

ἐάν/ἄν/ἦν μή ἐκφύγωμεν – κινδυνεύσομεν

ΑΡΕΙΤΟΛΜΟ

Δάφνη - Αγ. Δημήτριος